

värdighet. Uti Italien och Frankrike var "doktor" länge liktydigt med *magister*, men efter 13:e årh. kom den förra titeln i större anseende. Vid de tyska universiteterna kallade sig teologerna i början hellre *magistrar*, men redan i 14:e årh. tillfogades titeln doktor. I 15:e årh. började man, efter exempel från universitetet i Prag, tämligen konsekvent skilja mellan å ena sidan *doctores juris* och *medicinæ*, å andra sidan *magistri theologiæ* och *philosophiæ*. I nyare tid har doktorstiteln efter hand kommit i bruk inom alla fakulteterna. I Tyskland blef i äldre tider doktorsvärdigheten ofta förlänad af kejsarna genom deras hofpalzgreffvar. De, som vunnit sin värdighet på detta sätt, kallades *doctores bullati* (medelst "bulla", kejsarligt bref, kreerade doktorer), till skillnad från *rile promoti* (sådana som genom aflagda lärdomsprof promoverats på öfligt sätt). Doktorat meddelas numera (genom doktorspromotion) antingen efter förutgången examen och disputation (*examen rigorosum*) eller såsom en utmärkelse för lärda förtjänster (s. k. *honorariedoktorer* l. *hedersdoktorer*). I Tyskland härskade vid några universitet för ej länge sedan oskicket att promovera till doktor person, som endast insändt en afhandling, men ej infunnit sig till dess försvar (*doctor in absentia*), hvarigenom ingen garanti fanns för att han själf var författaren. I Oxford och Cambridge samt någon gång vid tyska universitet förekomma äfven promotioner af *doctores mäsices*. I Preussen (sedan 1899) samt i några andra tyska stater och i Österrike hafva de tekniska högskolorna rätt att förläna doktorsvärdighet (se *Doktoringenjör*). I Amerikas förenta stater utdela tandläkarinstituten doktorsgrad (*doctor of dental surgery*). I Sverige kreeras medicine, juris och filosofie doktorer af vederbörande fakulteter, hvaremot teologie doktorer utänmas af konungen. Vid promotionen överlämnas till dem ett diplom (*doktorsdiplom*). Yttre utmärkelsetecken för doktorsgrad äro: ring (*doktorsring*) för filos. doktorer (dekorationsmotiv: lager), jur. doktorer

Filos. doktorsring.
(Nat. storlek.)

Teol. doktorshatt.

(hülften lager, hälften eklöf) och (sedan 1890-talet i Sverige) med doktorer (lagerkrans med däromkring slingrad orm), veckad sidenhatt (*doktorshatt*) för teol., juris och med. doktorer samt broderad krage (*doktorskrage*); förr bars äfven värja (*doktorsvärja*). Person, som uppleivat femtio år efter sin doktorspromotion, plägar vid då infallande promotion hedras med nytt diplom, såsom *jubeldoktor*. I Sverige hafva äfven kvinnor erhållit doktorsvärdighet, filosofisk första gången 1883, juridisk första gången 1897 och medicinsk första gången 1900. Vid det hnska universitetet ega samtliga fakulteterna att utdela doktorsvärdigheten, hvarjämte den teologiska har att överlämna diplom och öfriga insignier åt de teologie doktorer, som af regenten hugnats med denna värdighet. Se vidare *Promotion*. R. G.*

Filos. doktorsgrad eller behörighet därtill, genom aflagda prof förvärfvad vid något af rikets universitet, räknas lika med tre prästerliga tjänstär (se lag ang. tillsättning af prästerliga tjänster 26 okt. 1883). Förvärfvad filosofisk grad medför behörighet till anställning i Riksarkivet och K. biblioteket (se k. kung. 12 maj 1865). Examen för akademisk grad erfordras i regel för erhållande af ord. tjänst i Statistiska centralbyrån och Kommerskollegiets statistiska afdelning (se k. instr. 7 nov. 1879 och k. kung. 30 okt. 1891). Uttrycket grad i dessa bestämmelser tolkas än som den högsta graden, doktorsgraden, än som fakultets examen öfver hufvud taget, således äfven kandidat- och licentiatexamen. I allmänhet torde licentiatexamen anses som det normala kompetensvillkoret för anställning uti ifrågavarande tjänster. I fråga om kompetensvillkoren för lärarbefattningar se *Licentiat* och *Kandidat*. Juris doktorer och licentiatier hafva vid täljan med e. o. tjänstemän inom justitiefördelningen af Konungens kansli eller hof- och öfverrätt om ledig ord. beställning, för så vidt de i utöfning af det dem förut blifvit anordnadtt finnas fullkomligen användbara till beställningen i fråga, utan afseende på åldern, rättighet att befordras därtill framför öfriga e. o. tjänstemän. Äfven ega de vid förslagens upprättande till lediga tjänster företrädesrätt att därå uppföras, när de förut innehafva samt med loford bestridit ord. tjänst och till den lediga tjänsten eljest äro med sina medsökande lika kompetenta (k. br. 12 nov. 1752 och 3 febr. 1813). P. E. L.—m.

Doktoral (jfr *Doktor*), "doktorlig", "doktorsmässig", värdig en doktor.

Doktoralnd (mlat. *doctoralndus*, af lat. *doctor*, lärare), en, som har för afsikt att låta promovera sig; en, som fullgjort de för doktorsgrad erforderliga prestanda. Jfr *Doktor*.

Doktorät (mlat. *doctoratus*, af lat. *doctor*, lärare), doktorsvärdighet, doktorsgrad. Se *Doktor*.

Doktorära (se *Doktor*), taga doktorsgraden; kvacksalva, obehörigt föreskrifva medikamenter.

Doktoringenjör, en titel, som tyska och österrikiska tekniska högskolor utdela. För förvärfvande af denna titel fordras, utom fullständig afgångsexamen (s. k. *diplompröfning*), att hafva inom något visst fack utfört själfständigt teknisk-vetenskapligt arbete eller undersökning, hvaraf resultaten framlagts i form af en vederbörligen godkänd afhandling, på hvilken den sökande promoveras. G. H.—r.

Doktorinna (jfr *Doktor*), en doktors hustru eller änka.

Doktorsdiplom. Se *Doktor*.

Doktorsgrad. Se *Doktor*.

Doktorshatt. Se *Doktor*.

Doktorskrage. Se *Doktor*.

Doktorsring. Se *Doktor*.

Doktorsvärja. Se *Doktor*.

Doktrin (lat. *doctrina*), lärdomsgren, vetenskap, lära, lärosats; ett på ensidigt uppfattade grundsatser stödt system för politiskt tänkande och handlande. Jfr *Doktrinär*.

Doktrinäl (lat. *doctrinale*, af *doctrina*, lära) var under medeltiden benämning på en versifierad latinsk grammatika. (Jfr *Donat*.) Det fanns en mängd sådana grammatikor. Mest spridd var den af Alexander Gallus (en bretagnisk minorit i 13:e årh.) på leoninsk vers utarbetade, hvilken ständigt gjordes

Från utvald till utbildad

Erik Joelsson

Från utvald till utbildad

Persona i utredningar om svensk forskarutbildning 1945-2004

Erik Joelsson

2017

INSTITUTIONEN FÖR FILOSOFI,
LINGVISTIK OCH VETENSKAPSTEORI

ISBN 978-91-629-0081-6 (Tryckt)
ISBN 978-91-629-0082-3 (PDF)

GÖTEBORGS
UNIVERSITET